

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 414/2024-17

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára a zo sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Ľuboša Szigetiho v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátom JUDr. Erikom Šablatúrom, Holíčska 13, Bratislava, proti postupu Správneho súdu v Bratislave v konaní pod sp. zn. BA-8Sa/97/2021 takto

rozhodol:

- Postupom Správneho súdu v Bratislave v konaní sp. zn. BA-8Sa/97/2021 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.
- Správnemu súdu v Bratislave **prikazuje** v konaní sp. zn. BA-8Sa/97/2021 **konať** bez zbytočných prietáhov.
- Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadosťučinenie **1 500 eur**, ktoré mu **je** Správny súd v Bratislave **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Správny súd v Bratislave **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **713,96 eur** a zaplatiť ich právnenému zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

Odôvodnenie:

I.

Ústavná sťažnosť a namietané konanie

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 2. júla 2024 domáhal vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej „ústava“). Tiež navrhoval prikázať konať správnenému súdu bez zbytočných prietáhov, priznať mu finančné zadosťučinenie 5 000 eur a náhradu trov konania.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ sa správnu žalobou doručenou Krajskému súdu v Bratislave 23. novembra 2021 domáhal preskúmania rozhodnutia Sociálnej poisťovne, ústredia Bratislava, ktorým bola zamietnutá jeho žiadosť o priznanie starobného dôchodku za podmienky zníženého dôchodkového veku v súvislosti s výkonom pracovnej funkcie zaradenej do 1. pracovnej kategórie.

3. Po reorganizácii súdnictva v dôsledku súdnej reformy (1. júna 2023) prebieha konanie na správnom súde a podľa tvrdení sťažovateľa je správny súd v konaní nečinný a dosiaľ nebol v konaní nariadený termín pojednávania. Namietal celkovú dĺžku konania v trvaní takmer troch rokov. Tvrdil, že spor je preňho mimoriadne dôležitý, pretože ide o priznanie starobného dôchodku, ktorý sa týka jeho životnej existencie. Ďalej tvrdil, že v sociálnych veciach by mali súdy konať s osobitnou rýchlosťou s odkazom na čl. 39 ods. 1 ústavy. V závere uviedol, že na výzvy súdu reaguje včas a k celkovej dĺžke konania neprispel.

4. Ústavný súd uznesením sp. zn. II. ÚS 414/2024 z 10. septembra 2024 prijal ústavnú sťažnosť sťažovateľa na ďalšie konanie v celom rozsahu.

5. Správny súd vo vyjadrení uviedol, že nesúhlasí s argumentáciou sťažovateľa a tvrdí, že vo veci postupuje plynulo. V priebehu konania došlo k dvojnásobnej zmene zákonného sudcu. V konaniach postupuje podľa poradia nápadu s prihliadnutím na množstvo starších vecí a prioritnú agendu. Poznamenal, že v súčasnosti je v oddelení 50 nevybavených vecí v prioritnej agende, ktoré napadli skôr ako vec sťažovateľa.

6. Podľa správneho súdu sťažovateľ pozná právny názor súdu, pretože jeho predchádzajúca žaloba bola v obdobnej dôchodkovej veci rozsudkom správneho súdu sp. zn. BA-4Sa/25/2021 z 29. novembra 2023 zamietnutá a Najvyšší správny súd Slovenskej republiky rozsudkom sp. zn. 6Ssk/40/2024 z 29. mája 2024 kasačnú sťažnosť zamietol. Prejednávaná vec je rozdielna len v tom, že predmetom je preskúmanie rozhodnutia generálneho riaditeľa žalovanej v spojení s prvostupňovým rozhodnutím, ktoré boli vydané na základe ďalšej sťažovateľovej žiadosti o starobný dôchodok. Správny súd vo vyjadrení poznamenal, že súdne oddelenie je neúmerne zaťažené (5 766 nerozhodnutých vecí) a personálne poddimenzované (zo 44 sudcov je aktívnych len 29 sudcov), a preto žiada ústavný súd o zohľadnenie týchto skutočností.

II.

Posúdenie ústavnej sťažnosti

7. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. K odstráneniu tohto stavu dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04). Namietané porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov sa skúma s ohľadom na okolnosti prípadu z pohľadu (i) právnej a faktickej zložitosti veci, (ii) správania sporovej strany a (iii) postupu súdu (I. ÚS 41/02). Ústavný súd (obdobne ako Európsky súd pre ľudské práva) prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 30. 3. 2023 vo veci Roth Neved'alová proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 50525/21, bod 11, obdobne nález sp. zn. IV. ÚS 465/2022).

8. Predmetom namietaného konania je posúdiť správnosť rozhodnutia Sociálnej poisťovne, ktorým bola zamietnutá žiadosť sťažovateľa o priznanie starobného dôchodku za podmienky zníženého dôchodkového veku v súvislosti s výkonom pracovnej funkcie zaradenej do 1. pracovnej kategórie. Namietané konanie patrí medzi prednostnú agendu správneho súdnictva. V správaní sťažovateľa neboli zistené také skutočnosti, ktoré by významne prispeli k celkovej dĺžke konania. Ústavný súd môže sťažovateľovi vytknúť, že sa nepokúsil upozorniť na prietahy. Uvedenú skutočnosť ústavný súd zohľadnil pri priznávaní primeraného finančného zadosťučinenia.

9. Ústavný súd skúmal postup správneho súdu v celkovej dĺžke takmer troch rokov. Správny súd ústavnému súdu ozrejmil, že z objektívnych príčin sa nevie vyjadriť k obdobiu od podania správnej žaloby od 23. novembra 2021 do 2. júna 2022. Administratívna fáza konania prebiehala od 2. júna 2022 do 2. júla 2024 v trvaní viac ako dvoch rokov. Po dvoch rokoch od podania žaloby došlo k zmene zákonnej sudkyne 2. júna 2023. Následne 11. septembra 2024 došlo k opakovanej zmene zákonnej sudkyne. Z vyjadrenia správneho súdu vyplýva, že posledný procesný úkon v konaní je expedícia výzvy sťažovateľovi, či súhlasí s rozhodnutím súdu bez nariadenia pojednávania.

10. Správny súd ospravedlňoval dĺžku namietaného konania neúmerným zaťažením súdneho oddelenia a personálnou poddimenzovanosťou. Z judikatúry ústavného súdu vyplýva, že systémové zlyhania pri správe súdnictva bez ohľadu na to, ktorý zo štátnych orgánov za nich zodpovedá, nemôžu byť dôvodom neuznania základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov a nezbavujú Slovenskú republiku zodpovednosti za prietahy (II. ÚS 481/2017). Účelom ústavnej sťažnosti nie je dospieť k záveru, či príčiny majú objektívny alebo subjektívny charakter (III. ÚS 113/2024). Rovnako problémy týkajúce sa súdnej reformy (tzv. súdnej mapy) nemôžu byť na ťarchu účastníkom konania (III. ÚS 471/2023, III. ÚS 541/2023). Zmyslom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov nie je pomenovanie príčin prietahov v konaní alebo vyvodenie zodpovednosti vo vzťahu k stranám, ich advokátom, sudcom, súdnej administratíve, predsedom súdov či k rezortnému ministerstvu.

11. Trvanie súdneho sporu v prioritizovanej agende (takmer tri roky) vybočilo z rámca požiadavky dosiahnutia právoplatného rozhodnutia vo veci v primeranej lehote. Ústavným súdom posúdené okolnosti odôvodňujú, aby vyslovil porušenie základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

12. Podľa tzv. princípu procesnej ekonómie si správne súdy určujú poradia jednotlivých procesných úkonov tak, aby konania boli rýchle a hospodárne (porov. § 5 ods. 7 Správneho súdneho poriadku), (porov. II. ÚS 153/2024). Podľa vyjadrenia správneho súdu bola sťažovateľovi 19. septembra 2024 adresovaná výzva, či súhlasí s rozhodnutím súdu bez nariadenia pojednávania. Po vyjadrení sťažovateľa na výzvu sa správny súd vyjadril, že vec bude zaradená do poradia na nariadenie pojednávania alebo verejné vyhlásenie rozsudku. Z vyjadrenia správneho súdu skôr rezonujú obavy z nadmerného zaťaženia príslušného oddelenia ako priaznivé očakávania, čo sa týka včasného vybavenia veci (III. ÚS 30/2021). Ústavný súd aj z uvedeného dôvodu doplnil ochranu o uloženie príkazu vo veci konať [čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“)].

III.

Primerané finančné zadosťučinenie a náhrada trov konania

13. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti žiadal o priznanie finančného zadosťučinenia 5 000 eur. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu namietaného porušenia (III. ÚS 189/2023). O takýto prípad ide aj v preskúmvanej veci. Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti, zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, predmet posudzovaného konania (žaloba o preskúmanie rozhodnutia Sociálnej poisťovne), povahu a význam dotknutých práv, namietanú dĺžku konania (takmer tri roky), správanie sťažovateľa, ako aj vlastnú judikatúru týkajúcu sa výšky priznávaného finančného zadosťučinenia (III. ÚS 336/2021, III. ÚS 590/2022, III. ÚS 108/2023). Ústavný súd vzhľadom na všetky tieto okolnosti považoval za spravodlivé priznať sťažovateľovi 1 500 eur [§ 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde] a vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti nevyhovel.

14. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c) a § 16 ods. 3 vyhlášky]. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2024 je 343,25 eur a hodnota režijného paušálu je 13,73 eur. Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2024 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti). Náhrada trov právneho zastúpenia tak predstavuje 713,96 eur.

15. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je správny súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 19. novembra 2024

Peter Molnár
predseda senátu